

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ถือได้ว่าเป็นกฎหมายหลักทางด้านการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งได้กำหนดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศ นับตั้งแต่การกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้อย่างชัดเจน “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” เช่นเดียวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ว่า “หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ”

ในการปฏิบัติงานร่วมกันในหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ทรัพยากรมนุษย์หรือทรัพยากรบุคคล ที่จะร่วมกันปฏิบัติงาน เกิดปฏิสัมพันธ์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกันการปฏิบัติงานจะเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เป็นที่รับรู้โดยธรรมชาติว่าผู้ใดมีสมรรถภาพความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับเกิดการยอมรับอิทธิพลทางใจ และลงมือปฏิบัติตามผู้มีอิทธิพลเหนือกว่า ทำให้เกิดการร่วมมือร่วมใจดำเนินการร่วมกันไปสู่จุดหมายโดยที่ทุกคนเกิดความพึงพอใจด้วยเกิดเป็นภาวะผู้นำในตัวบุคคลที่เรียกว่าเป็นผู้นำเพื่อแสดงบทบาทในการนำเพื่อนร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายของกลุ่มหรือหน่วยงาน การวางแผน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ประสาน เป็นผู้ให้ความสะดวก เป็นผู้ติดต่อดูแล ให้ความสนับสนุนและความช่วยเหลือเป็นผู้รับผิดชอบแทนหน่วยงานนั้น ๆ หรือเป็นตัวแทนติดต่อกับบุคคลภายนอกและเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของกลุ่ม เป็นต้น

ในทัศนะของบุญเลิศ อ่อนกุล (2545: 35) และบุญญา พันธ์ภักดี (2546: 18) สรุปความสำคัญของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติส่วนตัวของผู้นำแต่ละคนที่แสดงออกในพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ความสามารถในการตัดสินใจสั่งการ เพื่อที่จะทำให้ผู้ร่วมดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่ฝึกอบรมขึ้นได้ และขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูงจะต้องแสดงพฤติกรรมในการนำ และความมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานในทุกสถานการณ์ และเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ภายในหน่วยงานหรือกลุ่ม ฉะนั้น ภาวะผู้นำ จึงมีผลกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงาน องค์กรหรือสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องซึ่งก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพหรืออรรถประโยชน์ ตลอดจนภาวะผู้นำเป็นศิลปะอันจำเป็น ซึ่งสำคัญยิ่งของนักบริหารในการที่จะนำหน่วยงานหรือกลุ่มองค์กรไปสู่ความสำเร็จ และ

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2549: 30-31) ที่กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการโน้มน้าว มีอิทธิพลกับกลุ่มคน ซึ่งจะต้องใช้ความสามารถในการบริหารตนเองและครองใจผู้อื่นได้โดยสามารถใช้คนอื่นทำบางอย่างตามเป้าหมายและแนวทางที่ตนวาดฝันหรือคาดคะเนไว้

ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อคนหรือผู้ร่วมงาน โดยผู้นำจะพยายามทำให้ผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับอิทธิพลและโน้มน้าวทางใจ เพื่อจะให้คนปฏิบัติตาม ทั้งนี้ศักยภาพของผู้นำนั้นมีผลต่อผู้ร่วมงานในด้านความเชื่อมั่น ความนับถือ กำลังใจ และความอบอุ่นในการร่วมงาน ดังนั้นผู้นำจึงเป็นพลังร่วมให้เกิดการร่วมมือร่วมใจไปสู่การเปลี่ยนแปลง ประสานให้ความสะดวก เป็นผู้ติดต่อดูแลให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดได้ ภาวะผู้นำจึงมีผลกระทบต่อผู้ร่วมงาน องค์กร สิ่งแวดล้อม ในอันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพหรือความล้มเหลว เป็นสมบัติสำคัญที่ผู้บริหารพึงมี ผู้ที่มีภาวะผู้นำจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศการทำงานทำให้คนรวมกันได้ ผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการทำงานเป็นทีม ซึ่งส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความสำเร็จของการปฏิบัติงานในองค์การเนื่องจากจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทั้งในและนอกองค์การ เชื่อมั่น ศรัทธา ร่วมพลังให้เกิดการร่วมมือร่วมใจไปสู่การเปลี่ยนแปลง ประสานให้ความสะดวกในการดูแล ให้ความสนับสนุน และช่วยเหลือให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ ในการบริหารงานจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำ หรือมีความเป็นผู้นำอยู่ในตัวของผู้บริหารเพื่อการบริหารในหน่วยงานรวมถึงสถาบันครอบครัว และกลุ่มบุคคลทั้งหลายในสังคม สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารประกอบด้วย ความสามารถทางวิชาการ ความสามารถในการบริหารจัดการแบบมืออาชีพ ความมีวิสัยทัศน์ มีจิตสำนึกทางจริยธรรมและสาธารณะ นอกจากนี้ต้องมีความรู้และความเข้าใจในการบริบทของสังคมและเทคโนโลยีอันทันสมัย โดยในการบริหารงานผู้บริหารอาจจะมีลักษณะเป็นผู้ออกแบบ เป็นผู้ให้บริการ เป็นครู เป็นผู้สอน เป็นผู้ฝึก เป็นพี่เลี้ยงและรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้สามารถดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้

คุณลักษณะภาวะผู้นำเป็นลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่เป็นผู้นำซึ่งเป็นสมบัติที่แสดงถึงความรู้สึกนึกคิดหรือลักษณะประจำทั้งด้านร่างกายและการแสดงออกของผู้นำที่ทำให้ผู้นำมีความสามารถในการนำ ชักจูงหรือโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เช่น คุณลักษณะทางบุคลิก คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถ การที่บุคคลจะเป็นผู้นำจึงควรมีคุณลักษณะพิเศษที่แตกต่างและเหนือจากบุคคลอื่น คุณลักษณะเฉพาะประจำตัวของผู้นำนั้นอาจติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดหรือสร้างและพัฒนาขึ้นมาในภายหลังก็ได้ โดยได้จากการเรียนรู้ ฝึกฝน ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น บุคลิกภาพ อุปนิสัย สติปัญญา ความสามารถในการบริหารและการเป็นผู้นำ วุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ ความรับผิดชอบ ความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ มีความยุติธรรมและการยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน เป็นต้น

คุณลักษณะอันเป็นคุณสมบัติสำคัญยิ่งสำหรับการเป็นผู้นำ คือ การประพฤติปฏิบัติเช่นไรจึงจะนับได้ว่าเป็นผู้นำที่ดี สิ่งสำคัญประการแรกก็คือ การดูแลสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และการเพิ่มความรู้ให้กับตนเอง การที่ผู้นำสามารถเพิ่มความรู้ให้กับตนเองได้ก็เท่ากับว่าได้จัดอุปสรรคที่ขวางกั้นไว้จากความเชื่อมั่นที่ผิดเป็นด้านแรกแล้ว โดยจะต้องยุติการกระทำใด ๆ ตามใจตนเองโดยอัตโนมัติ เพราะการตามใจตนเอง คิดเอง ทำเอง เชื่อมั่นตนเองมากเกินไปจะเท่ากับเป็นการป้องกันมิให้ได้มองเห็นความจริงแท้แน่นอนในความถูกและความผิดจึงเป็นเหตุไม่สามารถจะรับการสอนใด ๆ ได้ทั้งสิ้น และยังเป็นการสกัดกั้นการที่จะยอมรับในแนวคิดใหม่เข้ามา ผู้นำที่ดีจะต้องเรียนรู้การกลั่นกรองในสิ่งที่ผ่านเข้ามา ในขณะที่เดียวกันต้องเปิดประตูความคิดให้กว้างไว้ (ยงยุทธ เกษสาคร, 2552 : 53-54)

สรุปได้ว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 ใน ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จะต้องอาศัยผู้บริหารที่มีคุณลักษณะที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพที่เกิดขึ้นจึงจะเอื้ออำนวยต่อการบริหารงานพัฒนาการศึกษา โดยมีปัจจัยด้านต่างๆที่เป็นปัจจัยและมีอิทธิพลและส่งผลต่อคุณลักษณะของผู้นำผู้บริหารสถานศึกษา หากผู้บริหารมีคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ไม่เหมาะสมก็จะทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน และจะทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการมีคุณลักษณะภาวะผู้นำหรือคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้บริหารจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติภารกิจในตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุนีย์ บุญทิม, 2542)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 นั้นมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำมาน้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และพัฒนากระบวนการศึกษาต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ระดับของปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ปัจจัยด้านทักษะทางสังคม และคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 อยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยด้านทักษะทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 อยู่ในระดับใด
3. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยด้านทักษะทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ปัจจัยด้านทักษะทางสังคมและคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคลิกภาพและปัจจัยด้านทักษะทางสังคมกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21
3. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับของปัจจัยภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 อยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยภาวะความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21
3. ปัจจัยภาวะความเป็นผู้นำสามารถพยากรณ์คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 ในปีการศึกษา 2556 จำนวน 133 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 ในปีการศึกษา 2556 โดยคำนวณจากทฤษฎีของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 : 125) ทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน
2. ขอบเขตเนื้อหา
 - 2.1 ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการมีคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยศึกษางานวิชาการจากนักวิชาการหลายท่านสามารถสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำได้ 2 ด้าน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลปัจจัยทั้ง 2 ด้าน

ตามแนวทางทฤษฎีของ อเนกกุล กรีแสง (2529 : 43-48) ,วราภรณ์ ตระกูลสฤณี (2545 : 40-42) ,ลักขณา สรีวัฒน์ (2545 :41-42) , นงลักษณ์ สุทธิวัฒน์พันธ์ (2546 :118) , รัตนากร ยิ้มประเสริฐ(2548 :1-2) , สุจิตรา พรหมนุชาธิป (2549 : 108) , Ruch (1953 : 29) , Allport (1964) , Lazarus (1965 :58) , Allport (1965 : 5) Hillgard and Atkison (1967 :462) , Munn (1969 :98) , Edward (1969 : 261) Guildford (1969 : 7) , Cattell (1970 : 386) และ Gilliland and Other(1984:307) โดยทำการสังเคราะห์องค์ความรู้ในด้านต่างๆดังตารางที่ 2

2.1.1 ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ

2.1.2 ปัจจัยด้านทักษะทางสังคม

3. คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาได้ศึกษาตามแนวทางของนักวิชาการหลายท่านได้แก่ วิทยา ด้านธรรมมงคล (2546:248) , เสนาะ ติยาวิ (2551:189-190) , จุมพล หนีพานิช (2551:30-33) , ยงยุทธ เกษสาคร (2552 : 53-54) อนุภพ (นามแฝง) (2552 :8) , เหววตา (Trewatha , 1982 :388) , สต็อกคิลล์ (Stogddill , 1989:196-198) , เบนนิช (Bennis , 1989:7) , แบลสและสต็อกคิลล์ (Bass and Stogdill,1990 : 80-81) , โควีย์ (Covey,1996:159-161) , เดสเลอร์ (Dessler,1998:78) ยุกต์ (Yuk,2001:19) ,กรีนเบิร์กและบาร์รอน(Greenberg and Baron,2003:473)

โดยทำการสังเคราะห์องค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ดังตารางที่ 5 หน้า 65 ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

3.1 คุณลักษณะส่วนบุคคล

3.2 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน

3.3 คุณลักษณะทางสังคม

4. ระยะเวลาในการทำวิจัย

ดำเนินการในการทำวิจัย ปีการศึกษา 2556

5. สถานที่ในการทำวิจัย

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกับผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกำหนดในการมีคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมโดยส่วนรวมของบุคคลทั้งหมดที่มีการทำงานสัมพันธ์ทั้งหมดรวมถึงลักษณะภายในที่มองไม่เห็น และลักษณะภายนอกที่สามารถสังเกตเห็นได้ และเป็นแบบอย่างของความประพฤติเฉพาะของแต่ละบุคคล อันเกิดจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในสังคม หรือจากประสบการณ์ ซึ่งมีผลถึงลักษณะต่างๆของพฤติกรรมของบุคคล โดยมีองค์ประกอบดังนี้ได้แก่

1.1.1 บุคลิกภาพภายใน หมายถึง สิ่งที่มีมองไม่เห็น แต่สามารถสัมผัสและเรียนรู้ได้ด้วยการติดต่อสื่อสาร การคบหาซึ่งกันและกันเป็นสิ่งที่อยู่ภายในใจหรืออุปนิสัยใจคอซึ่งมองไม่เห็นสัมผัสไม่ได้ เช่น พันธุกรรม, การเรียนรู้, ประสบการณ์, สติปัญญา, ความคิด, อุปนิสัย, คุณลักษณะทางจิตใจ, เจตคติ, ความสนใจ, ความเชื่อ, ค่านิยม, ความต้องการ, อุดมคติ, ระเบียบร่างกายและจิตใจ และคุณลักษณะทางอารมณ์

1.1.2 บุคลิกภาพภายนอก หมายถึง สิ่งที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนจากภายนอก ประกอบด้วย การฝึกอบรมพัฒนา, รูปร่างหน้าตา, ลักษณะท่าทาง, การแสดงออกทางแววตา, การแสดงออกทางสีหน้า, การพูด, การแต่งกาย, การโต้ตอบต่อสิ่งเร้า, การปรับตัว, การแสดงออกของพฤติกรรม

1.2 ปัจจัยด้านทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตน สามารถควบคุมการกระทำของตน และสามารถวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาเลือกการกระทำที่สามารถจัดการกับสิ่งเหล่านั้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และทำให้ตนเองดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

1.2.1 ด้านการแสดงออกทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถที่แสดงออกในการสื่อความกับบุคคลอื่นโดยไม่ใช้ถ้อยคำ เป็นการสื่อความด้วยอารมณ์รวมทั้งการแสดงทัศนคติและแสดงพฤติกรรมระหว่างบุคคลโดยไม่ใช้ถ้อยคำ

1.2.2 ด้านการควบคุมอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการระงับอารมณ์ของตนเองเมื่อการควบคุมอารมณ์นั้นเป็นสิ่งจำเป็น หรือการแสดงอารมณ์ที่ไม่ใช้ความรู้สึกที่แท้จริงของตน

1.2.3 ด้านการแสดงออกทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการใช้ถ้อยคำหรือสนทนากับบุคคลอื่นอย่างคล่องแคล่วและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นได้อย่างดี

1.2.4 ด้านการควบคุมทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการแสดงบทบาทในสังคมมีทักษะในการแสดงตน การแนะนำผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเองเมื่ออยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์

1.2.5 ความไวในการรับรู้ทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจตลอดจนสามารถตีความหมายจากการติดต่อสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำของบุคคลอื่นได้สามารถรับรู้เข้าใจและตีความหมายจากการเข้าร่วมสนทนาการอภิปรายกับบุคคลอื่นได้

1.2.6 การควบคุมทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการแสดงบทบาททางสังคมอย่างเหมาะสมมีทักษะในการแสดงตน และสามารถควบคุมพฤติกรรมแสดงออกของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองสามารถเข้าร่วมสนทนาอภิปรายกับบุคคลอื่นได้อย่างคล่องแคล่วมีไหวพริบสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ

2. คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง คุณลักษณะจำเพาะที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกถึงความสามารถตามบทบาทหน้าที่ของตน ได้แก่

2.1 คุณลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง การมีความเฉลียวฉลาดฉับไวทางความคิด มีความรอบรู้ มีเหตุผล มีวิสัยทัศน์ ตัดสินใจได้ถูกต้องทันเหตุการณ์ของผู้นำ ฯลฯ และการมีรูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ สุขภาพ กริยามารยาท และการแต่งกายเหมาะสมกับผู้นำ ฯลฯ

2.2 คุณลักษณะของผู้นำด้านที่เกี่ยวข้องกับงาน หมายถึง ความสามารถในการจัดการกระตือรือร้นที่จะทำงานให้สำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 คุณลักษณะของผู้นำด้านสังคม หมายถึง ความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ มองโลกในแง่ดีมีความสามารถส่งเสริมบรรยากาศแห่งความร่วมมือและไว้วางใจ

3. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงระดับของปัจจัยภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21
2. ได้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21
3. ผู้บริหารสถานศึกษาได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 และทราบถึงแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงตนเอง
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยจากนักวิชาการหลายๆท่านสามารถสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำได้ 2 ด้าน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 บุคลิกภาพภายใน
 - 1.2 บุคลิกภาพภายนอก
2. ปัจจัยด้านทักษะทางสังคม ได้ศึกษาจากกรอบแนวคิดของ ริกจิโอ (Riggio, 1986: 649 - 660) ซึ่งครอบคลุมในการรับ การส่ง และการควบคุมการสื่อสารระหว่างบุคคลแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้
 - 2.1 ด้านการแสดงออกทางอารมณ์
 - 2.2 ด้านการควบคุมอารมณ์
 - 2.3 ด้านการแสดงออกทางสังคม
 - 2.4 ด้านการควบคุมทางสังคม

- 2.5 ความไวในการรับรู้ทางสังคม
- 2.6 การควบคุมทางสังคม
- 3. ด้านคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.1 คุณลักษณะส่วนบุคคล
 - 3.2 คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน
 - 3.3 คุณลักษณะทางสังคม

